

OŚWIECENIE

Oświecenie – epoka w dziejach kultury europejskiej, przypadająca na XVIII w., którą cechował krytycyzm obowiązujących poglądów i postaw, podnoszenie rangi ludzkiego rozumu, kult wiedzy

1. Filozofia

Nurt filozofii	Przedstawiciel	Poglądy
racjonalizm	Kartezjusz – Rene Descartes <i>„Rozprawa o metodzie”</i> (<i>„myślę, więc jestem”</i>)	Głównym źródłem poznania jest rozum ludzki
empiryzm	John Locke	Wiedza ludzka pochodzi wyłącznie z doświadczenia. Nie ma bowiem idei wrodzonych, a umysł jest niezapisaną tablicą (tabula rasa) i zostaje zapisany dopiero przez doświadczenie. Wiedza ludzka wynika z doświadczeń zewnętrznych (zmysły) poddawanych autorefleksji (doświadczenie wewnętrzne)
deizm	Denis Diderot, Wolter – François Marie Arouet	Bóg stworzył świat i ustanowił prawa, a następnie przestał ingerować w losy ludzkości. Odrzucano wiarę w cuda i objawienie. Bóg jako siła sprawcza świata; religia – wymysł człowieka
ateizm	Paul d'Holbach	Przekonanie o tym, że Bóg nie istnieje

2. Nauka

Imię i nazwisko	Dokonania
Isaak Newton	Zasady dynamiki i prawo powszechnego ciężenia oraz rachunek różniczkowy
Karol Linneusz	Klasyfikacja roślin i zwierząt
Antoine Lavoisier	Dokonał analizy chemicznej powietrza, rozłożył cząsteczkę wody na pierwiastki, określił rolę tlenu w procesie spalania, stworzył koncepcję pierwiastka chemicznego i prawo zachowania masy.
Michał Łomonosow	Prawo zachowania masy w reakcjach chemicznych (niezależnie od Lavoisiera)
Ewangelista Torricelli	Odkrył ciężar powietrza i zjawisko próżni
Denis Diderot Jean d'Alembert	Był encyklopedystą – jednym z twórców pierwszej Encyklopedii, zawierającej cały dorobek myśli ludzkiej
Wiliam Herschel	1781 – odkrył nową planetę – Uran
Ole Romer	Obliczył prędkość rozchodzenia się światła
Adam Smith	Twórca ideologii liberalizmu ekonomicznego
Wilhelm Henry	Wyjaśnił funkcje serca i zasady obiegu krwi
	Wprowadzono szczepienia przeciwko ospie
WYNAŁAZKI	
Benjamin Franklin	Wynalazł piorunochron

James Watt	Wynalazł maszynę parową
Bracia Montgolfier	Wynaleźli balon na ogrzane powietrze
Anders Celsjusz i Gabriel Daniel Fahrenheit	Termometr

3. Myśliciele polityczni epoki oświecenia

Imię i nazwisko	Tytuł	Poglądy
Francois Marie Arouet – Wolter	<i>Listy o Anglikach</i> <i>Traktat o tolerancji</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ krytykował społeczeństwo feudalne – atakował fanatyzm religijny, ciemnotę i uprzywilejowanie kleru i szlachty ▪ protestował przeciwko wyzyskowi chłopów ▪ żądał równości praw
Karol Monteskiusz	<i>Listy perskie</i> <i>O duchu praw</i> <i>Uwagi nad przyczynami wielkości i upadku Rzeczypospolitej Rzymskiej</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ żądał trójpodziału władzy na władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą ▪ wszystkie trzy władze powinny być niezależne od siebie i wzajemnie się równoważyć ▪ państwo jest wynikiem umowy społecznej obywateli dla ochrony ich interesów, bezpieczeństwa i wolności obejmującej swobodę sumienia, słowa mówionego i drukowanego. Prawa powinny kierować się "duchem umiarkowania". ▪ ustawodawstwo powinno być dostosowane do warunków wynikających z położenia, tradycji, charakteru rządu (tzw. determinizm geograficzny), ale musi ono sprzyjać wolności i postępowi.
John Locke	<i>Dwa traktaty o rządzie</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ głosił ideę umowy społecznej - rolą państwa jest obrona prywatnej własności ▪ zwolennik stworzenia społeczeństwa obywatelskiego i wolności; przeciwnik władzy absolutnej
Jean Jacques Rousseau	<i>Umowa społeczna</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ głosił ideę umowy społecznej ▪ równość wszystkich wobec prawa ▪ władzę suwerenną sprawuje ogół społeczeństwa <p>Wg Rousseau demokratyczna umowa społeczna polega na połączeniu woli jednostek w tzw. "wolę powszechną" suwerenną, absolutną, nieomylną. <u>Ideologia suwerenności ludu</u>, zawarta w jego koncepcji, uzasadniała walkę z monarchią feudalną - szczególnie w latach rewolucji francuskiej</p>

4. Idee polityczne Oświecenia:

Idea	Wyjaśnienie
Idea społecznych praw naturalnych	Człowiek rodzi się wraz z prawami naturalnymi, których nie można mu odebrać. Są to prawa niezbywalne, do których zaliczamy wolność, równość wobec prawa, nienaruszalność majątku prywatnego
Idea umowy społecznej	Najwyższą władzę w państwie ma lud (naród), który zawiera umowę z władzą. Obie strony muszą przestrzegać zasad. Jeśli król je łamie lud ma prawo wypowiedzieć mu posłuszeństwo
Idea suwerenności ludu	Najwyższą władzę w państwie ma naród (lud)
Idea trójpodziału władzy	Władza dzieli się na ustawodawczą (stanowienie praw), wykonawczą (egzekutywa – wykonywanie prawa i wprowadzanie go w życie) i sądowniczą (jurysdykcja – rozstrzyganie sporów). Władze powinny być od siebie niezależne

